

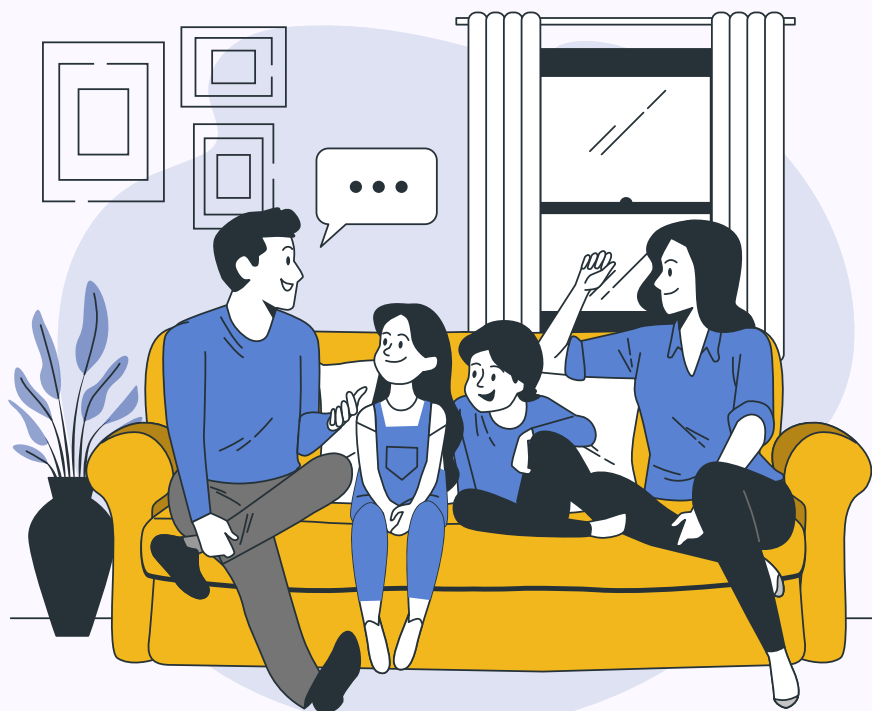

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

[hAI să utilizăm IA în siguranță!]

GHID DE CONVERSAȚII PENTRU PĂRINȚI

Această resursă este destinată **părinților și îngrijitorilor** cu scopul de a-i ajuta să poarte discuții prietenoase cu copiii despre utilizarea sigură a Inteligenței Artificiale (IA).

Despre Inteligența Artificială

Într-o lume în care Inteligența Artificială este tot mai prezentă, nouă, părinților, ne rămâne să fim informați și pregătiți să facem față provocărilor pe care le aduce tehnologia. Inteligența Artificială este deja parte din viața copiilor și adolescenților: în aplicații educaționale, jocuri, motoare de căutare, rețele sociale, asistenți vocali, chatboți, fiind integrată chiar și în tehnica utilizată de către întreaga familie.

Deși aceste instrumente pot fi utile și, pentru noi părinții, adesea necunoscute și captivante, suntem fascinați de posibilitățile pe care ni le oferă. Totuși, este la fel de important să cunoaștem riscurile la care se pot expune copiii atunci când aceștia le explorează singuri.

ȘTIAȚI CĂ?

- **IA** este folosită în numeroase domenii, cum ar fi medicină, educație, finanțe, comerț online, navigație și divertisment.
- **IA** funcționează folosind reguli și modele prestabilite/învățate prin antrenament, la fel cum funcționează creierul nostru și ia decizii pe baza informațiilor existente.
- **IA** poate oferi informații greșite, incomplete sau nepotrivite vârstei copilului.
- **IA** poate părea empatică, atentă și disponibilă, dar nu are capacitatea de a înțelege emoțiile și de a oferi sprijinul necesar.

Cum IA afectează relațiile copilului cu părinții sau familia?

Creierul copilului se dezvoltă în relație cu cei din jur și prin interacțiuni directe: privire, voce, expresii faciale, răspuns emoțional. Când copilul este ascultat și îi sunt validate emoțiile, acesta învață că este în siguranță alături de părinte sau alt adult de încredere.

Inteligența Artificială poate imita limbajul uman, empatia și interesul față de subiectul expus de copil, însă nu poate oferi acestuia spațiu de conectare și siguranță. Copilul poate interpreta răspunsurile oferite de Inteligența Artificială ca fiind veridice, acestea fiind generate dintr-o multitudine de informații care pot fi mai puțin sigure.

Atunci când copilul apelează frecvent la Inteligența Artificială pentru a-și exprima gândurile, emoțiile sau preocupările, există riscul ca acesta să reducă treptat interacțiunea cu părinții sau cu alți membri de familie. Relația cu părintele poate deveni mai distantă din obișnuința copilului de a primi răspunsuri rapide, fără critică și discuții care durează.

De aceea, prezența părinților și discuțiile deschise despre tehnologie și IA poate ajuta copilul să utilizeze oportunitățile lumii digitale echilibrat și în siguranță.

Unde poate folosi copilul IA?

Mulți copii folosesc Inteligența Artificială fără să știe detalii despre cum funcționează, ceea ce poate fi dificil pentru ei să distingă între o informație sigură, un conținut generat automat și interacțiuni care pot influența emoțiile sau deciziile lor. Iată câteva exemple de instrumente sau aplicații care folosesc IA:

- **Asistenți vocali:** Siri, Alexa, Google Assistant
- **Aplicații educaționale:** Duolingo, Khan Academy, Photomath
- **Chatbot-uri generative:** ChatGPT, Grok, Google Gemini, Character AI
- **Jucării sau jocuri:** roboți, păpuși, animale interactive cu voce
- **Recomandări de conținut:** pe YouTube, Netflix, TikTok, Spotify
- **Chatbots pe platforme și rețele sociale cu răspunsuri și sugestii:** My AI – Snapchat, Meta AI (WhatsApp, Facebook & Instagram)
- **Filtre de conținut:** Snapchat Lenses, Instagram, Facebook, Tik Tok Effects
- **Generatoare de conținut:** DALL-E, Midjourney, Canva, Cap Cut, Adobe Firefly, etc.

Chiar dacă multe dintre aceste instrumente IA par inofensive, este important să fim conștienți de faptul că interacțiunea cu acestea poate influența emoțiile, comportamentele și percepțiile copiilor despre lume.

Riscurile la care se pot expune copiii în utilizarea IA

Inteligența artificială se dezvoltă rapid și transformă interacțiunea cu tehnologia, oferind beneficii și instrumente diverse. Pentru copii, dezvoltarea tehnologiei poate prezenta numeroase pericole afectând procesele de dezvoltare cognitivă, emoțională și socială. Câteva dintre riscurile la care se pot expune copiii în interacțiunea cu IA sunt descrise mai jos:

1. IA poate crea imagini, texte sau videoclipuri realiste, dar care prezintă informații false. Acest conținut poate fi distribuit pe diferite platforme de socializare cu care interacționează copilul.
2. Aplicațiile sau instrumentele cu Inteligență Artificială pot genera, fără consimțământ, imagini explicite cu conținut sexual care pot fi folosite cu scop de hărțuire, șantaj sau exploatare.
3. Însoțitorii virtuali bazați pe Inteligența Artificială pot gestiona greșit subiecte sensibile în moduri în care ar putea oferi sfaturi dăunătoare, pot încuraja autovătămarea și a comportamentelor dăunătoare.
4. Instrumentele de Inteligență Artificială pot colecta informații personale sau despre activități care pot fi utilizate pentru crearea de conturi false sau personalizarea unui algoritm de interacțiune cu platforme de socializare.

5. Inteligența Artificială poate fi utilizată pentru a crea și răspândi mesaje și imagini ca instrumente de umilire și excludere socială, ceea ce poate crește riscul de expunere a copilului la situații de cyberbullying.
6. Filtrele de Inteligență Artificială pot influența modul în care copiii se văd pe ei înșiși și lumea cu care interacționează. Utilizarea excesivă a acestora poate contribui la izolare socială, anxietate, depresie și poate distorsiona percepția despre imaginea corporală.
7. Folosirea instrumentelor educaționale bazate pe IA pot limita creativitatea, curiozitatea și gândirea independentă a copilului. La fel, apelarea repetată la instrumente IA pentru realizarea temelor poate crea dependență.
8. În jocurile online, care sunt bazate pe IA, copiii pot fi încurajați în achiziționarea unor produse și utilizarea nepotrivită a acestora. Funcțiile de chat bazate pe IA pot facilita interacțiuni nesigure cu persoane necunoscute.

Utilizarea neghidață a IA poate afecta modul în care copiii dezvoltă empatia, capacitatea de a rezolva probleme și relațiile sociale offline.

Ideii de activități despre IA

„Creatorul digital” VÂRSTA RECOMANDATĂ: 7-10 ANI

Desenați împreună cu copilul un peisaj sau orice vă doriți în acel moment. Apoi, cereți unui instrument IA să creeze o imagine similară cu cea creată de voi.

Întrebați copilul:

- ☉ Ce diferență este între desenul nostru și cel generat de IA?
- ☉ Care dintre ele pare mai creativ sau mai personal?
- ☉ Ce emoții crezi că transmite fiecare imagine?

Sugestie pentru părinți: Explorați împreună detaliile celor două imagini și puneți accent pe faptul că desenul copilului reflectă emoții, gânduri și experiențe personale. Subliniați că IA creează pe baza unor modele, nu a sentimentelor. Validați creativitatea copilului și bucurați-vă de proces, nu de rezultat.

"Vânătorul digital" VÂRSTA RECOMANDATĂ: 11-13 ANI

Numește câteva obiecte care folosesc inteligența artificială. Descrie printr-un desen-schemă ce funcții are fiecare.

Întreabă-ți copilul:

- ☉ Ce alte instrumente IA cunoști?
- ☉ Ce riscuri pot apărea la utilizarea acestora?
- ☉ Cum crezi că ne putem proteja de anumite pericole?

Sugestie pentru părinți: Explicați copilului că unele dispozitive colectează informații despre utilizatori. Discutați despre importanța datelor personale și despre faptul că nu toate funcțiile sunt necesare sau sigure. Încurajați copilul să ceară ajutorul unui adult atunci când are dubii.

"Criticul digital" VÂRSTA RECOMANDATĂ: 14-16 ANI

Folosiți împreună un instrument IA pentru a genera ceva creativ (o poezie, o imagine sau un cântec). Împărțiți o foaie în jumătate și treceți prin discuție aspecte PRO și CONTRA.

Întreba-ți copilul:

- ☉ Ce părere ai despre ce a creat IA?
- ☉ Ce diferențe observi față de ceea ce creează o persoană?
- ☉ Ce impact poate avea produsele generate de IA?

Sugestie pentru părinți: Încurajați copilul să gândească critic și să își exprime opinia chiar dacă este diferită de a voastră. Discutați despre responsabilitate, etică și limite sănătoase în utilizarea IA. Arătați deschidere și curiozitate, nu dorința de a controla sau limita accesul la tehnologie.

Explorează în discuții cu copilul lumea IA

Inteligența Artificială modelează lumea copiilor noștri și devine parte rapidă a activităților în care cresc și se dezvoltă. Acest lucru nu înseamnă că un părinte trebuie să fie expert în IA, dar să rămână prezent și curios în lumea virtuală cu care interacționează copilul. Pentru a avea o discuție empatică și prietenoasă, puteți utiliza întrebările sugerate:

7-10 ani

- Ce îți place cel mai mult când folosești aplicația/jucăria (roboțel)?
- Crezi că este o persoană adevărată sau un roboțel?
- Ce informații personale îi putem spune?
- Cum crezi: un roboțel are emoții și sentimente?
- Ce se poate întâmpla dacă știe mai multe despre noi?

11-13 ani

- Ai folosit vreodată inteligența artificială?
- Poate IA fi creativă la fel ca și oamenii?
- Cum alegi ce informație este adevărată sau falsă?
- Ce pericole există dacă îi oferim date personale?
- Cum te simți după ce o folosești, mai sigur sau mai confuz?

14-16 ani

- Cât de des se întâmplă să folosești inteligența artificială?
- Ai vorbit vreodată cu IA despre ceva personal?
- Cum știi când e mai bine să vorbești cu un om?
- Cum crezi că poate IA schimba lumea în următorii ani?
- Ce nu ne poate oferi niciodată un instrument IA?

Planificator digital în familie

■ Timp de calitate împreună

Petreceți timpul cu copilul dumneavoastră, fără tehnologie. Încercați să petreceți puțin timp împreună în fiecare zi, în diferite activități de interes pentru copil. Acest lucru, uneori, este mai greu de realizat pe măsură ce copii cresc sau programul vostru este unul mai încărcat. Totuși, faceți tot posibilul să aveți această conexiune. Acest lucru vă va oferi șansa de a vorbi și de a asculta care sunt provocările copilului legate de tehnologie.

■ Observați emoțiile copilului

Acordați mai multă atenție reacțiilor și emoțiilor copilului atunci când interacționează cu IA. Încurajați conversațiile deschise și creați un spațiu sigur și prietenos pentru acesta. Emoțiile sunt un indicator important al modului în care tehnologia influențează. Observați și validați emoțiile copilului pentru a-i oferi siguranță și prezența unei persoane de încredere. Astfel, copilul va învăța să observe trăirile și să ceară ajutor când are nevoie.

■ Discutați despre tehnologie

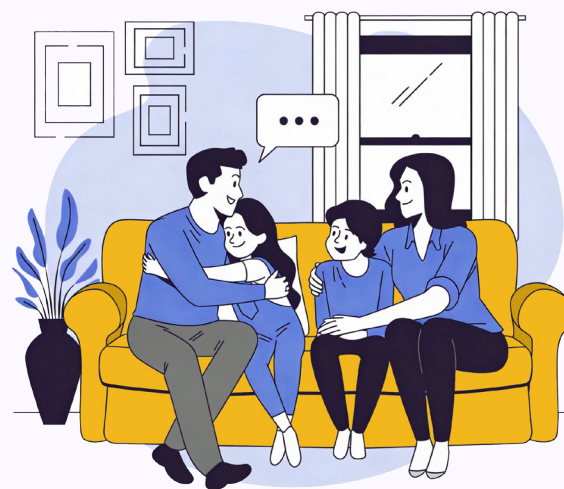
Învățați copiii că nu tot ce este prezentat de inteligența artificială este adevărat sau util. Explicați copilului, pe înțelesul vârstei sale, că IA nu știe totul și poate greși. Încurajați-l să pună întrebări, să compare informațiile și să verifice conținutul cu un adult de încredere. Aceste discuții dezvoltă gândirea critică și îl ajută pe copil să nu accepte automat tot ce vede sau primește online.

■ Stabiliți limite sănătoase

Încurajați copilul să facă pauză de la ecrane și stabiliți împreună timp limitat pentru interacțiunea cu tehnologia. Implicați copilul în stabilirea regulilor privind timpul petrecut online și tipul de aplicații folosite. Atunci când limitele sunt clare, consecvente și explicate copilul le va percepe ca pe un sprijin, nu ca pe o pedeapsă.

■ Protejați datele personale

Verificați setările de confidențialitate și posibilitățile de filtrare a conținutului oferit de IA, utilizată de copil sau în familie. Explicați că unele aplicații și instrumente IA colectează informații despre utilizatori și pot folosi aceste date în alte scopuri, fără ca noi să realizăm.

Fiți un exemplu pozitiv pentru copil.

Acesta învață mai mult din ce vede decât din ce i se spune!

Mai multe resurse sunt disponibile pe

WWW.SIGURONLINE.MD

la rubrica **Părinți și îngrijitori**

WWW.SIGURONLINE.MD